

Tõe Sõnumid

8. aastakäik.

Tallinnas, 1924.

Nr. 11.

Kõige inimsoo raamat

Misugust raamatut võidakse küll kõige inimsoo raamatuks nimetada? Uuema aja kirjatoode seas on teoseid, mida üksi rohkem loetakse kui palju teisi raamatuid kokku.

Nõnda on mõningad raamatud iseäranis suure ringkonna seas suure tähelepanu osalisteks saanud ja võivad seega mõnegi rahvasoo üleüldiseks raamatuks olla. Kuid need ringkonnad, kelle keskel mõnda tähtsat raamatut üleüldiselt loetakse, on siiski selleks liiga vähearvulised, et nendest loetavaid raamatuid „kõige inimsoo raamatuks“ võiks nimetada.

Kui mõnda raamatut „inimsoo raamatuks“ võiks nimetada, siis peab see ka tõesti igal pool tuntud ja kättesaadav olema.

Minult üks ainus raamat on maailmas olemas, millel sarnaselt oletamiseks õigus on, see on raamat mida juba üle 700. keelemurdesse on tõlgitud ja igal aastal 5—6 miljoni eksemplari ära müüakse. Raamat, mis suuremale osale kogu maailmas kättesaadav on ja mis vähehaaval kuid järjekindla tõlkimise läbi sent weel tundmata kõige maailma keelemurretele saab kättesaadavaks tehtud.

See raamat ei ole mitte wast hiljuti inimsoole tuttavaks saanud, nagu paljud praeguse aegsed kuuljad raamatud, mida täna

loetakse ja homme unustatakse, vaid raamat, mis kõitidest inimlistest kirjatöödest vanem, milles kõige rahvasugude ajalugu kirjeldatud, sellepärast võib ka see raamat õigusega kogu

inimsoo raamat olla, see on üldiselt au sees peetud kui ka palju teostatud ja halvaks pandud Piibel.

Lühikene aeg enne Prantsuse revolutsiooni istusid mõningad Prantsuse kuningliku koja fergemeelsemad liikmed, ühes mõne teise kõrgema auandjaga, üheskoos teelauas ja rääkisid pääle muu usu ja Piibli üle väga pilkavalt ja teotavalt. Üks jääl istuwaitest härradest oli selle kohta täiesti osavõtmata ja waihis. Et seltskonnas tema wastu suur lugupidamine walitses, mõjus tema waihimine kõitide kooswiibijate pääle piinlikult ja eneste nõutuses küüsisid nad temalt, mispärast tema nõnda erapooletu ja osavõtmata on.

Tema olla, ütles ta, oma mõtetes ühe raamatuga tegewuses, mida ta juba pikemat aega kaafos kanda ja mida — nagu se temale paistwat — kogu selle seltskonna liikmed weel ei tundwat; tema tahta sellest midagi ettelugeda.

Ta wõttis taskust raamatu, awas selle ja luges: „Otskui hirw küsendab weeojade järele, nõnda küsendab mu hing sinu järele. Mu

Kõik inimlik teadus on muutlik ja kunsttööd on kõdunewad, aga inimsoo raamatu põhimõtted on muutmatad ja igawesjed.

hingel on janu Jumala järele, elawa Jumala järele; millal tulen ma senna, kus ma sinu pale ette saan?.. Mis sa ennaft alla wajutad, mu hing, ja kohised mu sees?

Dota Jumalat, sest ma tahan teda weel tänada, et ta minu palge abi ja mu Jumal on“.

Kui ta lugemise oli lõpetanud, ütlesid kõik, et need nii aulised mõtted ja ilusad sõnad olnud, mille sarnasid nemad weel ühegi luuletaja kirjatöödest pole lugenud; misjagusest raamatust ja misjagusest kirjani-kult need imeilusad sõnad olla loetud? „Need sõnad on 42. Saulust ja asetuvad Piiblis mida teie kõik olete pilkanud ja teotanud, ilma et selle raamatu tähtsat sisu tunneksitel“

Kui paljud praeguseaegsetest inimestest teewad selle seltskonna taoliselt, et nad põlas-tawalt Piiblist mööda lähewad, seda selle-päraft teotades, et nad ta sügawat sisu ei tunne.

Ja ometigi on selle raamatu sisu nõnda mõtterikas ja mitmekesine, kui ei ühegi teise raamatu oma. Selle raamatu sisu on niisu-guses mõtte- ja sõnade wormis kogu wõetud, et see lihtsale metsinimesele selgesti arusaadaw kuid samuti ka kõige harituma eurooplase tartusele ühtlaselt kohane on. See on selle-päraft kõigile inimestele ühtlaselt mõistetaw, et ta inimlise südame kõnelemist sisaldab. Mõned uuemaaegsetest õpellastest nimetawad 42. ja 130. Saaweti Saulu inimlise südame looduse häälteks, ja Kant, see kuulus Königs-bergi mõtteteadlane, on ütelnud et tuhandetest raamatutest, mida tema on lugenud, ei ole ükski sõna nõnda otsekoheft tema pääle mõju awaldanud, kui 23. Saulu 4 salm: „Ka siis, kui ma käin surma warju orus, ei karda ma kurja, sest et sina mooga oled; sinu kepp ja su sau, needsamad trööstiwad mind“.

See ongi see põhjus, mispärast Piiblit nõnda mitmesse keelemurdesse on tõlgitud ja nõnda kogu inimsoole kättesaadawaks on tehtud. Nõnda siis kannab Piibel täie õigusega „kõige inimsoo raamatu“ nime. Kas sa tunned seda raamatut?

Wõi ehk oled nende seast kes seda raama-tut mõistmatalt teotawad, ilma et nad tema tõeliku wäärtust tunneksid. Waata kord tõe-likult Piiblist, see räägib ka täna weel inimi-lise südame kõnet, ta seletab kõik inimese elusse puutuwad küsimised ja on nendega lahutamataki ühenduses. Sellest wõid sa kõige asja jaoks selgust leida. Temas on sinu süda-me sügawamad igatsused sõnadesse koondatud; nende kaudu leiad sa oma südame kõnele-mise Jumalaga, kes inimeste südamed tunneb

ja läbitatsub. Piiblit lehitsedes uurid sa ise-eneise südant ja näed iga pool iseeneise pilti wastupaistma, mille kohal pääkirri: „Sina oled see mees!“ 2. Sam. 12. 7.

Pildid, mis meile sääst enestest leiame, ei ole küll mitte ilusad, aga need on wäga loomutruud. Wõrdle näitufeks Room. 1, 19—32; 3, 23.

Enam jagu inimesi ei taha neid pilte näha.

Tead sa nüüd, mispärast nad sellest inimsoo raamatust eemale hoiawad, seda nae-rawad ja teotawad? Nad teewad nõnda, nagu see neegripriintses, kes ühe missionäri majas eimest forda peeglistse waatas, ja sellesse waadates kohe tagasi pörkas.

Nii inetumaks polnud ta end ialgi pida-nud; ta ei suutnud uskuda, et see tõde on.

„Peegel, sa waletad!“ hüüdis ta ja wis-kas peegli katti. Nõnda teewad paljud ini-mesed Piibliga.

Enne kui sa seda teed, waatle ka seda pilti, mis kirjeldatud Saul 103, 8—14; Jes. 53; Joan. 19, 5.

Püha Kirja kõrge wäärtus

Piibel sisaldab kõik põhimõtted, mis ini-mesed selleks peawad mõistma, et nii selle kui ka tulewasele elule valmistatud olla. Ei ükski, kes tema õpetusi mõistab hinnata, wõi ainsamatti kohta Piiblist lugeda, ilma et ta sääst midagiti õpetlikku ja kasulikku ei leiaks.

Kuid temas leiduwaid tõdesid ei oman-data mitte juhulikku ega ka kokkufõlalise luge-mise läbi. Temas sisalduw tõde ei ole mitte nõnda etendatud, et kiirelt ehk ka pääliskaud-selt lugeja seda mõista wõiks. Paljud piibli warandustest peituwad sügawas, pinna all, mida ainult hoolsa uurimise ja kestwa waewa-nõgemise järele wõib omandada.

Tõdesid, millest kogu selle täius koosneb, piab uuritama ja kogutama „pisut siin ja pisut seal“. Jes. 28, 10.

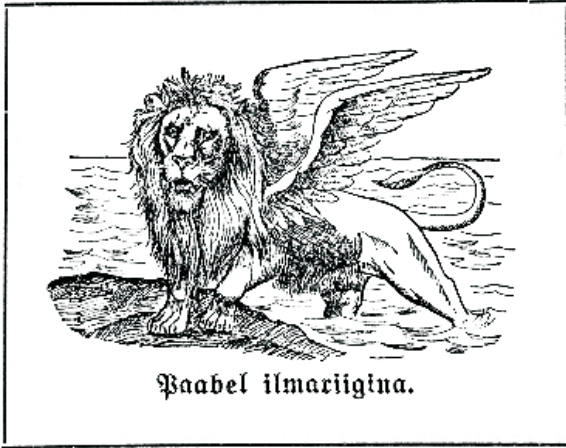
Kui need nõnda wäljaotsitud ja kokku-pandud saawad, siis leiakse, et need kõik täielises kokkufõlas on. Iga ewangelium on teise täendamine, iga prohweeti uulutus teise prohweetikuulutamise seletamine, iga tõde teise tõe arendamine.

Kes tõhise ja wastuwõttliku waimuga Jumala sõna uurib, ja tema tõdesid mõista püüab, see saab selle autoriga ühendusesse toodud ja ei ole ühtegi piiri tema arenemise wõimalustel — ehk olgu see siis tema oma waliku läbi.

E. G. White.

Neli suurt ilmariiki

1. Millal anti Tanielile see nägemine?
„Esimesel Babeli kuningas Beltsatsari aastal nägi Taniel ühe unenäo ja oma nägemised oma woodi peal; siis kirjutas ta unenäo üles, ta rääkis sõnad ülepea üles“. Ton. 7, 1.

Baabel ilmariigina.

Märkus: See on Beltsatsari esimesel aastal, kus ta oma isa Nabonid'iga ühiselt valitses, wõi a. 540. e. Kr.

2. Kuidas mõjus see unenägu Tanieli pääle?

„Minu, Tanieli, waimu pisteti läbi keht ihu sees ja mis ma omas peas nägin, tegi mulle hirmu“. Salm 15.

3. Mis küsis Taniel ühelt neist taewalistest saadikutest, kes unenäos tema juures seifid?

„Ja ma läksin ühe ligi neist, kes seal seifid ja polusin otsust kõigist neist asjast; ja ta ütles mulle ja andis mulle teada, mis need asjad tähendasid.“ Salm 16.

4. Mis nägi prohwet selles nägemises?

„Ma nägin omas nägemises öö ajal ja waata, neli taewa turult käisid müriinal suure mere peal“. Salm 2.

5. Mis oli selle meretormamise järelendus?

„Ja neli suurt elajat tõusid üles merest, üks teist wiisi kui teine“. Salm 3.

6. Mis tähendawad need neli elajat?

„Need sinatsjed suured elajad, mis neli on, see on: neli kuningat tõusewat maa seest“. Salm 17. (Algkeel ja teised tõlked: „Need neli elajat on neli riiki, mis maailma peawad tulema“).

7. Mida esitatakse tuulte läbi?

Tültsid, sõdased ja rahutusi. Waata Jer. 25, 31—33; 49, 36. 37.

Märkus: Et tuuled sõdased ja rahutusi tähendawad, see paistab juba nägemise mõttekäigust. Riigid tõusewad sõdade tormidest ja wajuwad neisse.

8. Mida aga esitab siin wesi?

„Ja tema ütles mulle; Wesi, mis sa nägid, on rahwas ja hull rahwas ja pagonad ja keeled“. Ilm. 17,15.

Märkus: Tanieli raamatu teises päättis kujutatasse meile inimese kaju läbi maistete kuningriikide tõusu ja langemist, enne kui Jumala igawene riik ülesseatud saab. Seitsmendamas päättis esitatakse meile maailma riiksid taewalikust waatepunktist, listjate elajatega, mida riikide sümbolideks tarwitatakse, iseäranis aga weel seda neljat wõi wiimast, mis kõige kõrgema pühased raskesti rõhus ja tagatuks.

9. Mis sugune oli esimene elajas?

„Esimene oli kui lõukoer, ja temal olid tiimed kui kottal; ma nägin lumi tiimad ära nopiti ja teda tõsteti üles maa pealt ja pandi jalgade peale seisma kui inimene ja inimese süda anti temale“. Salm 4.

Märkus: Lõwi, kes neist neljast elajast esimene, esitab, nagu Ton. 2. pt. kirjeldatud kuu kuld peaosas, Babeli ilmariiki. Lõwi, kes loomade kuningas, on loomade seas kõige esimesel kohal, nagu kuld metallide seas. Kotka tiimad tähendawad kochlemata kiirust, millega Babeli kuningas Nebukadnetsari ajal walitses ja wägewalt sai, walitsedes aastast 604 kuni 561 aastani enne Kr. See riik langetati Meda-persla te poolt 538. a. e. Kr.

10. Kuidas kirjeldatakse teist elajat?

Meda-Persia ilmarõimu kujutus.

„Ja waata teine elajas, tema järgmine, oli karu sarnane, ja seisis ühel pool ja kolm küljeluud olid tema suus ta hammaste wahel ja temale wõldi nõnda: Tõuse üles, sõõ wäga palju liha“. Salm 5.

Märkus: „See oli Meda-Perfia riik, mida siin on karu all ettefujutatud. Medalasi ja persialasi fujutatakse siin nende tooruse ja werejanu pärast karuga, sest karu on äärmiselt vihane loom“. (Dr. Adam Clarke Tan. 7, 5 kohta).

11. Millega fujutatakse kolmat Ilmariiki?

Kreekamaa Ilmariigina.

„Pärast seda nägin ma ja waata üks teine oli otsegu pardri-metsaline, ja temal oli neli linnutiiba omas seljas; ja elajal oli neli pead ja walitsus anti temale“. Salm 6.

Märkus: Litiwad tähendawad wõidu kiirust, mida ajalugu iseäranis Kreekamaa wõitude kohta tähendab: „Aleksandri wõitude kiirus Aasijas oli otse imestamiswäärt. Weewoolu sarnatselt ujutas ta Persia riigi üle ja kõik wastupanek oli asjata. Määratud sõjawäed, mida temale wastupanekuks kokkuleguti, sulasid kui lumi päikese käes. Lahingud Kranikuse juures 334 aastal e. Kr. Isfuse juures järgmisel aastal ja Urbela juures aastal 331. otsustasid Persia riigi saatuse ja asutasid Kreeka laialdase walitsuse“. (Grattan Guiness, Iht. 308.

„Elajal oli neli pead“. Kreeka riik püüis terwikuna ainult lühikene aeg pärast Aleksandri surma mis oli 323. a. enne Kr. 22 aastases ajajärgus pärast tema hüljgawat elukäiku, ehk aastal 301. e. Kr. sai tema riik tema 4. juhtiwa kindrall wahel ärajagatud.

Kassander sai Macedonia ja õhtupoolse Kreekamaa omale; Lysimachus sai Thraacia ja Aasia osad Hellesponti ja Bosporuse juures põhjapool; Pholemäus sai Egiptuse, India, Arabia, Palästina ja Cölesyria lõunas; Seleufus sai Aleksandri ülejäänud osa idas.

12. Kuidas fujutati neljat elajat?

„Pärast seda nägin ma öö nägemiste sees ja waata, neljas elajas oli hirmus ja jöle ja väga tugew, ja temal olid suured raudhambad, ta sõi ära ja murdis rusuks, ja mis üle

jäi, tallas ta ära oma jalgadego; ja see oli teistwiisi kui kõik elajad, mis enne teda ja kümme sarwe olid temal“. Tan. 7, 7.

13. Mida fujutab neljas elajas?

„Ja ta ütles nõnda: Neljas elajas on neljas kuningriik maa peal, mis teistwiisi on, kui kõik muud kuningriigid ja see sööb kõik maad ära ja tallab neid ära ja murrab neid rusuks“. Salm 23.

Märkus: „Seda tunnistatakse kõikide poolt Rooma riigi olewat. See oli jöle, hirmus ja väga tugew; ja see sai tõelikult selleks, milleks Rooma kirjanikud seda nõnda heal meelel nimetawad, nimelt kõige maailma riik“. (Adam Clarke, Tan. 7, 7 kohta).

Lõpulise häwitushoobi andsid roomlased kreeklastele lahingus Pydna juures aastal 168. e. Kr.

14. Mis tähendawad kümme sarwe?

„Ja kümme sarwe sest kuningriigist on kümme kuningat, kes tõusewat“. Salm 7. 24.

Märkus: Rooma riik jagunes 351—476 aastate wahel p. Kr. kümneks osaks.

„Alaloo kirjutaja Mechlawelli nimetab ilma vähematki tähelepanu selle prohwetikuulutuse pääle pööramata, järgmiste rahwuste nimetirja, kes õhtu-Rooma riigi pinnal Rooma wiimase keisri Romulus Augustulus'e langeamise ajal (a. 476 p. Kr.) asusid: Lombardid, Frankid, Burgundid, Idagootlased, Läänegootlased, Wandalid, Herulid, Suwenid, Hunnid ja Salsid, kokku kümme rahwust.

Kest alati, peaaegu arwutuid, kõikumisi on uuemaegse Euroopa riikide arw alates tema sündimisest kuni siamaale läbistikku

Rooma riigi kümneks jagunemise tähendusfuju mis rahwaste rändamise läbi teostati.

kümme olnud. Need riigid ei ole wana Rooma kokkuwarisemise ajast alates iialgi üheks riigiks ühendatud olnud; nemad ei ole iialgi endist terwikut fujutanud, isegi mitte niisugust, nagu Ameerika ühendatud riigid. Ühelgi uh-

kel ahnuse püüdel, mis neid osasid on plüüd-
nud ühendada, ei ole selles tagajärge olnud.

See jagamine on täna nõnda selgelt meie
ees, kui ialgi võimalik. Selgelt ja käegakatsu-
tawalt praeguse Euroopa kaardil ülestähenda-
tuna asetub see kahtleja ette ja tõendab enda
wäike aga kindla tunnistusega selle prohweiti-
kuuhutuse tädeminesut. Kes wõib neid kümnet
riiki, mis nüüd wana Rooma pinnal asawad,
muuta wõi midagi juure panna. Siin on nad:
Itaalia, Austraalia, Schweits, Prantsusmaa,
Saksamaa, Inglismaa, Belgia, Holland, His-
paania ja Portugaalia — kümme ja mitte
enam ja kümme ja mitte vähem!" (Guiness,
lft. 318 — 321).

15. Misugune muudatus juhtus sarwe-
dega?

"Ma panin sarwi tähele ja waata, üks
teine pisuke sarw tõusis üles nende wahelt
ja kolm endisist sarwist kisti juurteni wälja
selle eest ja waata see sarwe küljes olid sil-
mad, kui inimese silmad, ja suu, mis suuri
asju rääkis" Tan. 7, 8.

16. Misugune Tantieli küsimine näitab,
et neljas elajas, ja weel iseäranis selle wäike
sarwe worm, selle nägemise peajasaligi ise-
loomu jooni kujutawad?

"Siis tahtsin ma otsust neljandama eloja
pärast, mis oli teist wiihi, kui kõik muud, mis
wäga hirmsus, kel raudhambad ja waskküüned
olid, mis ära sõi ja rusuks murdis ja jalga-
daga ära tallas, mis üle jäi.

Ja kümnese sarwe pärast, mis ta pea peal
ja teise pärast mis tõusis ja mis eest need
kolm maha langefid ja sarwe pärast, kel silmad
olid ja suu mis suuri asju rääkis, ja kes
pealt näha juurem oli, kui tema selts". Sal-
mid 19, 20.

17. Millal pidi see wäike sarw ülestõusma?

"Ja pärast neid tõuseb üks teine". Salm 24.

M ä r k u s: Nii kui juba eespool öeldud,
tulid need neli sarwe siis üles, kui Room, see
neljas riik, kümnese osasse jagati. Täielik jag-
amine oli aastal 476 p. Kr. Wäikese sarwe
wõim pidi siis pärast seda aega esile ilmuma.

18. Kuidas kirjeldatakse selle wäikese sarwe
iseloomu?

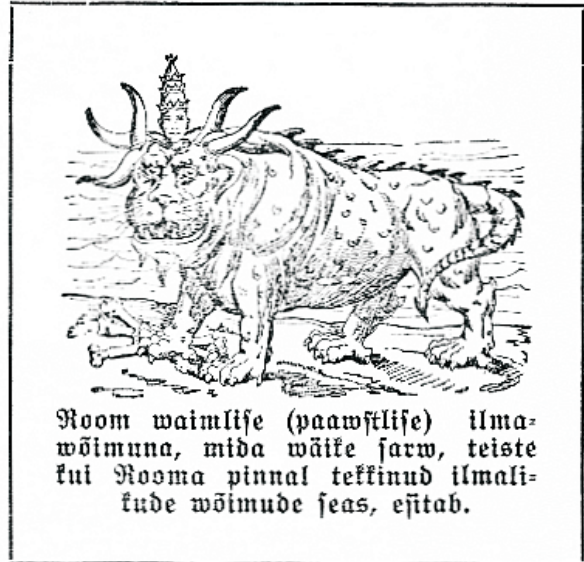
"Ja see on teist wiihi, kui kõik endised ja
alandab kolm kuningat". Salm 24.

M ä r k u s: See wõim, mis Rooma riigis
Rooma 476 aastal langemise järele ülesse
tuli ja mis hoopis teistsugune kõigest teistest
kümnest riigist oli, millesse Room jagunes,
(sest tema tõendas endal waimuliku wõimu
olewat, m da ta kõige teiste riikide üle wälja
laotas) ja mille eest kolm teist kuningriiki —

Gerulid, Wandalid ja Idagootid — langefid,
oli paawstlik wõim.

19. Kuidas saada see wäikese sarwe läbi
ettekujutatud paawstlik wõim end kõigeförgema
wastu ülespidama?

"Ja ta wõtab kõigeförgema wastu sõnu
rääkima (teotada)". Tan. 7, 25.

Room waimulise (paawstlike) ilma-
wõimuna, mida wäike sarw, teiste
kui Rooma pinnal tekkinud ilmal-
kude wõimude seas, esitab.

20. Kuidas kirjeldab Paulus, rääkides
patu inimesest, seda sama wõimu?

"Kes wastu paneb ja ennast ülendab üle
kõige, mis Jumalaks ehk Jumala teenistuseks
hüütakse nõnda, et tema otsekui Jumal Jumala
templis istub ja näitab iseennast otsekui peaks
tema Jumal olema". 2. Tess. 2, 4.

M ä r k u s: Järgmised wäljawõtted Rooma-
katoliku kirjastajate kirjatöödest tõendawad
mil määral see paawstiwalitsuse juures on
tõdenenud:

"Kõik nimed, mis Pühhas Kirjas Kristuse
nimetele juurde lisatakse, miska tema ülemwa-
litsust kirikute üle tahetakse wäljendada, arwa-
takse ka paawsti omadeks". (Ballermine, 2.
raamat, ptk. 17.

"Sest jina oled karjane, arst, juhataja,
majajärg ja teine Jumal maapääl".
„History of the Council“, 1672, 14 anne.

"Nemad on end ilmesimotadeks tõenda-
nud, misugune ainult Jumal on. Nemad
tõendawad, et nad pattusid andeksanda wõi-
wad, mis ainult Jumalal võimalik. Nemad
ütlevad, et nad wõida taewast awada ja
kinni panna, mida ainult Jumal wõib teha.

Nemad teewad Jumala tahtmise wastu
kui nad inimestele pattusid andeksannawad.
See on kõigest Jumalateotust kõigesuurem".
(Adam Clarke, Tan. 7, 25 kohta).

Järgneb.

Mikspärast ei ole päikesepäew (pühapäew) Jumalameelepäraline puhkepäew?

Et küsimuse peale wastust leida, selleks peame kristliku usu ainsama aluse — piibli — poole pöörama. Kas tunneb piibel päikesepäewa pühitsemist? — Sõna päikesepäew või pühapäew ei leidu üleüldse piiblis. Juba see nimetus „päikesepäew“ on õige iseäralik. Kui wägew, imestust äratav osa looduses, on päikene mitmel pool Pühas Kirjas nimetatud. Waata: Kohtum. 5, 31; Laul 19, 5.

Uga Israeli lastele ja ühes sellega ka kõigile inimestele oli surmanuhtluse all keelatud seda kummardamast või austamast. 5 Moos. 4, 15 — 19; 17, 2—5. Kui Job oma süütaust tõendada püüdis, nimetas ta muu seas neid pattusid, misjagušid Jumal nuhtleb, wõeldes: „Kas mina olen päewa walguse peale waadanud, et ta nõnda paistab ja kuu peale, kui ta täis sai. Ja kas mu süda on ennast lastnud petta neile oma käega suudlusti saatmasti?

See on ka ülekohus, mis kohtumõistjate ette peab tulema; sest sellega oleksin ma Jumala, kes ülewal, ära salgannd“. Job 31, 26—28 (Saksak. tõlge).

Paljude teiste paganlike jätkuste seas, Juida rahwa templis, mida Jumal prohwet Efselile nägemises näitas, oli ka see, et 25 meest rahwanemad ja ülemad preeftrid, eeskoja ja altari wahel päikest kummardasid. Efsel. 8, 16.

Waatleme ennem selle küsimuse otjustamisel: Mikspärast ei ole päikesepäew Jumalale meelepäraline puhkepäew? kõige ennem neid piiblitikke põhjuseid, mida pühapäewa pühitsemise pooldajad enda teguwitši õigustuseks ettetoowad, enne kui meie päikese päewa tõelise algallika juure asume.

Äralunastamine olla loomisest suurem.

Kristuse ülestõusmine olla äralunastamise saanud, järjelikult peame siis Kristuse ülestõusmise päewa, mis nädala esimene päew on, selle sündmuse nädalise mälestuspäewana pühitsema.

Nii wanas kui uues seaduses põhjendab Jumal oma ülewust kõikide teiste jumalate üle seepäale, et tema kõikide asjade Looja on.

Kõik usumehed kirjeldawad seda. 1. Moos. 14, 19; 1. Uja 16, 26; Neem. 9, 5, 6; Laul 96, 5; Ap. t. 17, 24; Ilm. 14, 5.

Et Kristus inimesesoo lunastajaks sai, selle eeltingimiseks oli et ta tema looja ois. Joan. 1, 1—3; Ebr. 1, 2, 3. Ainult Looja wõis oma longenuid loodolewust „uuteks loomadeks“ ümberluua. 2. Kor. 5, 17.

Nõnda on inimese äralunastamiseks nende endine loomine Jeesuse Kristuse läbi suures tähtsuses. — Kristuse ristisurm on äralunastamiseks jamašuguse tähtsusega, kui ülestõusmine. Isegi päikene sai selle sündmuse ajal pimedaks ja loogu maailm wärises.

Mikspärast ei peaks siis reedet kui nõndalast Kristuse surma mälestamise päewa pühitsetama?

Piiblitik on kaugele sellest, et Kristuse ristisurma tähendust wähendada püüda. Paulus ütleb õigusega: „Uga kui Kristus ei ole ülesäratatud, siis on meie jutlus tühine, aga teie usk on ka tühine“. 1. Kor. 15, 14.

Kuid Paulus ei nimeta mitte Jumalale meelepäralist Jeesuse Kristuse ülestõusmise mälestust päikesepäewa (pühapäewa) pühitsemises, waid wana patuse inimese mahamatmises ristimisewee hauda. Room. 6, 3—5; Kol. 2, 12. Ja oma surma mälestuseks ei seadnud Kristus ka mitte päewa, waid püha õhtusöömaaja. 1. Kor. 11, 23 — 26. Kasagilt ei leia meie ainsamasti Kristuse ütelust, et pärast tema surma enam loomise töö mälestuse päewa, nädala seiswendamat või hingamise päewa, ei pea enam peetama, samuti ka seda, et selle asemel nüüd ülestõusmise päewa pühitsemine peaks astu na.

2. Apostlid olla päikesepäewa (pühapäewa) pühitšenud.

Ülestõusmise päewal olid, kolme ewangelisti, Markuse, Lukase ja Joanne, teadete järele üksteistkümmend jüngrit koos. Ap. tegude 1, 13 järele paistab neil ühine elufortel olnud olema. Nemed näiwad endid üheskoos, Kristuse surma järeldufel maadwõtnud pettumuse pärast, trööstida püüdnud olewat. Enda Danistegija ülestõusmist ei uskunud nad weel mitte. Sest Kristus pidi esiteks alles oma isiklise ilmunise läbi nende kõhtlemise tõrwaldama. Sellepärast ei wõinud ka Kristuse ülestõusmise pühitsemine nende tosolemise põhjuseks olla olnud. Et Kristuse ilmunine „kahelja päewa pärast“ (Joan. 20, 26) tingimata päikese päewal oli, on kahtlane. Ja isegi siis, kui Kristus esimesel päikesepäewal pärast

enda ülestõusmist oma jüngritele oleks ilmutanud, ei ole ta seegi mitte nädala esimese päewa pühitsemiseks käsku annud. Et Kristus sellele päewale, mil ta pärast ülestõusmist ilmus, mingisugust iseäralist tähendust ei andnud, paistab juba sellest, et ta siis kolmat korda nende juure tuli, kui nad kala püüdsid. Joan. 21. Kui see ka oleks päikese päew olnud, siis paistab selgesti, et jüngrid seda ei pühitsenud. Nemad töötasid sel päewal — nad püüdsid kalu.

Ilm. 1, 10 on ilma ühegi täielisema kirjelduseta „Issanda päewast“ jutt. Seda ütelist püütakse nõnda seletada, et selle all ainult pühapäewa peab mõistatama. Tõesti julge oletus! Kuid selleks ei ole mingisugust tõendust. Sõna-sõnalt tõlgitult on see ütetus: „Issandale kuulual päewal“.

Misugust päewa aga püha Kiri selle all mõistab, võiksime Jef. 58, 13 leida. Ilmutamise raamatu on Joannes umbes 30 aastat enne kirjutanud, kui oma Ewangeliumi. Mispäeas ei ole Joannes oma Ewangeliumis nõndasama ütelse „nädala esimene päew“, asemele „Issanda päew“ asetanud?

Sellest kõigest on näha, et apostlid ei pühitsenud esimesel nädala päewal (püha päewa) või päikese päewa puhapäewana. Hoopis selle wastu võib mitre kirjatoha läbi kindla's teha, et nad nii Juda rahwa kui ka paganate seas hingamise päewa, nädala seitsmendamat päewa on pühitsenud. Ap. t. 13, 13. 14. 42—44; 15, 21; 16, 13; 17, 2; 18, 1—4. 11.

Nõnda võime meie päikese päewa pühitsemise käsu või siseseadluse asjatut otsimist lõpetada prof. H. Meinholdi sõnadega raamatust: „Hingamise päew ja pühapäew“, lht. 106: „Hingamise päewa ümberpaigutamist päikese päewa (püha päewa) pääle ei ole ei Kristus ega apostlid teostanud“. Tähtmatalt kerrib nüüd ülesse küsimus:

Kes on siis hingamise päewa päikese päewa pääle ümbermuinud?

Selle pääle wastab meile Kirikuajalugu. Juba Kristuse aegus austasid paganad päikese päewal. Nädala seit et päewa nimetati nõd seitse planeedi nimega, mis olid: Päikene, Kuu, Mars, Merkur, Jupiter, Venus ja Saturn. Päikesele anti kõigesuuremat au, sest see annab ju maale kõig-suuremat õnnistust. Kui ewangelium apostlite läbi meie paganisest loost esivanemate juure toodi, jätsid paljud püha Waimu wõju all päikese-tunnimardanise järle ja loid Kristuse poolehoidjateks. Prof. Brerewood, Londonis, tõendab seda üteldes: „Need teawad wähe, kes

sellega tuttawad pole, et wana hingamise päew malfew oli ja Idamaa kirikutest 300 aastat pärast Õnnistegija kannatamist pühitsetud sai“. (Treatise on the Sabbath, lhk. 77).

Neljandamal aastajal sai kristlik usk keiser Konstantini ajal maailmausuks.

Kristluse ja paganluse ühendamine teostati keiser Konstantini poolt, nõnda et teda õigusega „kristliku usu ärarikkujaks“ nimetatakse.

Beel enne, kui ta kristlaseks sai, andis ta paganana päiksepäewa pühitsemise käsu wälja, mis üleüldise päiksepäewa pühitsemise aluseks sai. Sellega tõstis ta „auwäärilise päikse päewa“, riigipühapäewaks nii kristlastele kui ka paganatele. Sellekohane seadus, mis 7. märtsil 321 aastal wäljaantud oli.

„Kõik lohtunikud ja linna elanikud kui ka kõikjugu kunstametnikud, peawad aulise päikese päewal puhkama. Kuid maarahwas wõiwad täielises wabaduses enda põllutööd teha. Sest sagedasti juhtub et ühelgi teisel päewal nõnda mõnus pole rõldu ja wiinamägesid herida, kui just sel päewal.“

Nõnda ei pea siis see õnnistus, mida teawas ise annab, ühe niisuguse lühikese aja juhtumise läbi kaduma minna lastama“. Antud seitsmendamal märtsi kuu päewal, Krispus ja Konstantin, kes teist korda konfuliteks.

Niisugune pühapäewo (päiksepäewa) austamise kombe ühtesulatamine kristlastega ei kutsunud ka wanaisuliste kirikupeetajate poolt mingit wastupanu esile. Päikese päew oli ju päew, mil Kristus, „see õiguse päikene“ oli hana sügawusest hiilgawolt ülestõusnud. Elines wäga lähedane wõimalus päiksepäewa pühitsemist Jumalale meelepäcaliseks teoks nimetada ja pidada. Päiksepäewa pühitsemise pooldajad kirjutasid sellekohaseid saladuslikki käutkirju, mis taewast olla maha langenud ja milles selle päewa pühitsemist õigeks liideti. Inelugusid jutustati rahwa seas, misjärele päiksepäewal töötajad juba enda ihus raskesti karistada saanud ja jälle, kus nende seadusewastane töö äpardunud. Paawst Leo VI, kes Karl Suure aegus Ida-Roomas elas, andis käitid wälja milles waljut päiksepäewa pühitsemist lästi, „selle järle, mida Waim ja tema poolt juhata tud apostlid olla määranud.“(?)

Viibli eeskirjad hingamise päewa kohta said peagi päikese päewa pääle ülekantud, mis juures sugugi karilik ei olnud. Kirikul ei olnud ju seda tarwis sest tema tegutses ju Jumala(?) asemel. Kiriku poolt wäljaantud eeskirjad ja käjud olid samuti jumalikud kui

pühassti Kirjas leiduvad õpetused. Selles
mindi ifegi weel kaugemale, et kirikuseadus-
tele maksuust soetada. Seletati, et kiriklised
suusõna õpetused Jumala sõnast üle käiwad.
Nõnda sai riiklistest päikesepäewast kiriklik püha-
päew. Usupuhastuse wool põlgas selle õpetuse
ära, et Jumal teatud päewal tööst waba
olekut nõuaks. Piibli hingamisepäewa läski
tehti warjuseadusega ühesarnatses ja seletati
kõrwaldatuks. Et juba alates wanast ajast
päikesepäew jumala teenistuse otstarbeks olla
wäljawalitud, sellepärast pidada ka edasi selle
juure jääma, et kõik wõiks ühemeelseks
korros edasimüna ja et ühelgi ei tarwitseks
asjata uuenduste läbi segadust sünnitada.

See on ka weel praegu rahwusliste pro-
testantliste usuteadlaste waade kunni meie
päiwini. Nõnda ütleb ka prof. S. Meinhold
„Sabbat und Sonntag“, lhf. 100: „Tegeli-
kult ei ole päikese päewal usuga midagi
tegemist“.

Rahwamajanduslistest ja kiriklistest seisu-
kohast on ka aga päikesepäewa pühitsemisega
ühel nõul.

Protestantlik kirik tõendab püha Kirja
enda ainsama usualuse olewat ja põlgab ära
suusõnaõpetused kui ka kiriklise autoriteedi.
Siiski pühitseb ta muutmatalt päikese päewa,
millel püha Kirjaga wähematki ühist ei ole
ja ainult Katoliku kiriku wõimutöö on.

See protestantlise põhimõtte wastane
teguwiis on neile — alates Lutheri päiwist
kunni siia maale — alati meeletuletatud.

Näituseks olgu siin ettetoodud ühe Kato-
liku kiriku preestri kõne. Pater Enright pidas
15. detsembril 1889 aastal awaliku kõne, mis
rahwa seas suurt ärewust sünnitas.

Uruanne selle kohta ilmus Ameerika aja-
kirjas „Harlan American's“ järgnewalt:

„Minu armsad õed — wennad, teil tarwit-
seb ainult eneste ümber ringiwaadata ja
neid mitmesuguseid üksteisega tülitsewaid usu-
seltse ja kogudusi tähelepanna. Näidake mulle
ühte ainsamat nendest, kellel mõjuwõim
oleks seadusi teha, mis siidametunnistuse üle
walitsewad. On ainult üks ainsam kirik kogu
maailmas olemas, see on Katoliku kirik,
millel wõimus on seadusi ja käskusi anda,
mis siidametunnistuse üle walitsewad Jumala
ees, ja kes sõnakuulmatuse juhtumisel põrgu-
tule ahwardamisega sõnakuulmisele sunniwad.

Wõtame näituseks selle päewa, mida meie
pühitseme — päikese wõi püha päewa. Mis
õigus on protestantlistel kirikutel seda päewa
pühitsema? Kõigewähematki õigust. Teie ütlete
küll et see on sõnakuulmises Jumala käsu
wastu: „Mõtke hingamise päewa peale, et ja

seada pühitsema“, aga päikese päew ei ole ju
hingamise päew ei Piibli õp. tuse ega ka aja-
arwamise järele. Igauks teab ju, et päikese
päew on nädala esimene päew, mille wastu
aga hingamise päew, nädala seitsmes päew
on, mis Jumalast puhkepäewaks on sissesea-
tud. Seda tõeasja tuntakse kõigis haritud
maades. Mitmele korraks olen ma kõigile, kes
mulle wõiks Piiblist näidata, et päikese päew
see päew on, mida meie peame pühitsema,
1000 dollarit pakkunud; aga siia maale ei ole
keegi seda raha omandama ilmunud.

Kui keegi siin mulle ka üheainsama kirja-
koha Piiblist päikesepäewa pühitsemise tõen-
duseks näitaks, siis tahan ma teda homme
õhtul awalikult tänada ja nõusolekut awal-
dada. Püha Katoliku kirik oli see, kes pühe-
päewa hingamise päewa päält päikesepäewa
wõi nädala esimese päewa pääle ümber-
muutis. Ja tema ei sundinud mitte üksi kõiki
päikesepäewa pühitsemisele, waid Laodicäa
kontsilil, castal 364 p. Kr. pani ta kõik need
wande alla, kes Issanda hingamise päewa
pühitsemisest kinni pidasid ja äraneedmise
karistuse all sundis ta kõiki seitsmendamal
päewal igapäewasele töötegemisele.

Misjuguusele kirikule on kõik tsiwiliseeritud
maailm sõnakuulelik? Protestantlased nime-
tawad meid kõik'uguste nimedega, mida ainult
wõimalik mõelda: walekristuseks, weripuna-
seks metsaliseks, Babeliks ja n. e.; samal
ajal tõendawad nad et neil ka Piibli wastu
suur aufartus olewat, kuid siiski tunnistawad
nad päikese- ehk pühapäewa pühitsemise läbi
Katoliku kiriku suurt wõimu maksuaks. Piibel
ütleb: „Mõtke hingamise päewa pääle, et ja
seada pühitsema“, aga Katoliku kirik ütleb: „Et
pea nädala esimest päewa“; ja kõik maailm
on temele sõnakuulelik“.

Uugsburi usutunnistuse kaitsekõne 15. or-
tiklist näeme, et protestantluse juhid seda ise
küllalt teawad, mille kohta sääl järgmist kir-
jutatud: „Edasi kõigewanemaid seadusi kir-
kutes, nagu kolm suurt püha jne., pühapäewa
pühitsemine, ja sellesarnatsed, mis ühemeele
ja rahu pärast wäljamõeldud, neid peame
meie hea meelega.“

Mosheim kirjutab: „Kirik, ütleme meie on
pühapäewa sisseseadnud. Meie oleme sunnitud
endid selle alla heitma. Kui nõrk on see tugil!
Jeesus on meid inimeste seadmistest wabas-
tanud, kirikul ei ole mingit wõimu käskusid
anda“. „Rombluse õpetus“, 5. lhf. 486. Tä-
helpanemise wäärt on Carlstadt'i sõnad:
„Pühapäewa kohta on see hirmus ja wastu-
meelt, et inimesed selle on sisseseadnud“.
„Carlstadt“, lhf 401. U. Koch.

Israel — õlipuu

(2. järg.)

„Reidki tahan ma saata oma püha mäe peale ja tahan neid rõõmustada omas palwetojas.“ „Issand Jehowa, kes Israeli äratõugatuid kogub, ütleb: „Ma tahan veel tema juure koguda nende kõrwa, kes tema juure on kogutud.“ Sellest järeldades peab Israel uues seaduses ümberõigatud südant omama, ta peab weeristimise läbi, oma Messia surmasse maetama. Rooma 6, 4. 5. Ta peab leiba ja wiina, oma Õnnisteglja ihu murdmise ja werewalamise mälestusena Issanda osasaamises, (1 Kor. 11, 23–32) sööma; alanduse märgina peseb ta kui rahwas pühade jalgu (Joh. 13, 1–17) ja Israel pühitseb Issanda hingamise päewa kui oma feesmise rahu wäliselt märki, Jumala ja oma Lunastaja auks. Efej 20, 12.

Määruskäsi (käsuõnade käsi) ärakootatud.

„Sest tema on meie rahu, kes mõlemaist ühe on teinud ja mahamurdnud piiramise waheseina, peale selle, kui ta oma liha sees waenu, määruskäsi ärakautanud oli, selleks et neid kahte, rahu tehes, enesesse üheks inimeseks pidi looma.“ Ew. 2, 14. 15. (Elbert. Piibel).

See ja teised sarnased kirjakohad tuuakse ekslikult, kümne käsu ärakautamisele uues seaduses põhjust otsides, ette. Et see waade põhjendamata on, sellepärast ei räägi meie selle toetamiseks sõnagi kaasa. Meie tahaksime ainult näidata, et see ühest teisest ärakautamisest, „määruskäsiõnade käsiõnade“ räägib. 2 Mos. 24, 4–8 räägitakse ühest „seaduseraamatust“, mida mitte Jehowa, waid Mooses kirjutas ja mis Ap. teg. 15, 5; Kalat. 5, 3. 4, ja teistes kohtades „Moosese käsiõnade“ ehk lihtsalt „Määrusteks“ nimetatakse. Selles sisaldujad ümberleikamise eeskirjad, ohwite, söötide ja jookide eeskirjad, mis ohwitega ühenduses olid; lammaste, maawilja, wiinamarja ja wiina uudse ehk esimesesoo toomise eeskirjad, mis seaduse (määruste) raamatu järele preefrittele ja Lewi lastele kuulus ja pühas paigas söödama ja joodama pidi. Niisamuti oli ka see „Moosese seaduses“ leida põletisohwri, roaohwri, patuohwri, süüohwri, täitmisohwri, tänuohwri eeskirjad; siis ka veel pühade määrused. Baasa, Nelipühad, Pasunapuhumise-hingamise päew, Lehtmajade püha, suur Üralepitamise päew, hingamise-, wabatslaskmise- ja juubeliaasta, nii kui need 3 Mos. 23, ja 4 Mos. 29 on kirjutatud.

Rõõgi nende pühade, hingamispäewade ja pidude puhul pidid ohwreid toodama, ja need olid selleks, et rahwast sõnakuulmises hoida, „kuni parandusejani.“ Seda „seaduse raamatut“, (määruste, käsuõnade käsiõnade), ei pandud mitte seaduse laekasse, kus sees kümme käsiõnade juba olid, waid seaduse laeka kõrwale „et see on tunnistaja sinu wastu.“ 5 Mos. 31, 24–26. Israeli rahwas oli end kohustanud Jumalale ja tema käsiõnadele sõnakuulelik olema. Need eeskirjad olid nende seadusetelemise tunnistus wõi tõendus. 2 Mos. 24, 4–8; Rahjaks ei olnud nad selleks teoõnades, sest nad ei otsinud õigust usu läbi, waid tegude läbi. Rooma 9, 31. 32; 10, 3. Keegi ei wõinud teist aidata, nii et Jeesus oma armastuse läbi tuli ja nende ja meie süüid oma surma läbi tasus. „Ja on teid ka temaga elawaks teinud, kui teie surnud olite üleastumistes ja teie ümberleikamata lihas, ja on teile andeks annud kõik üleastumised; ja on ärakustutanud wõlakirja seadumiste sees (määruskäsiõnade), mis meie wastu oli; ja seda on tema wahelt ära wõtnud, ja on seda risti külge löönud. Seepärast, argu mõistku ükski kohut teie peale sööma ehk jooma, ehk suure püha, ehk noore kuu, ehk hingamispäewade pärast, mis tulewa asjade wari on, aga ihu on „Kristuse sees“ Kol. 2, 13. 14. 16. 17.

Sihtlik Israel, kes mets pookijaks saanud, ka sissepoogitud.

Mis saab juutidest? Kes nemad on kui rahwas, kes Jumalast täiesti on äratõugatud, ja kas meie peame üleüldse nende hulgas veel misjoni tööd tegema? Sarnaseid küsimisi wõeti Roomas arutusele ja Paulus aitab nende peale wastata.

Nüüd wõtku lugeja uueste oma piibel kätte ja lugegu pikkamööda ja tähelepanelikult Rooma 11 ptk. ja pangu tähele, et meie Issanda apostlid ja esimehed kristlased juutide hulgast, kes kui „ärawalitsetud“ Jeesuse wastuwõtsid, kaheteistkümne harulisesse Õlipuusse kui head otsad seisma jäid. „Seepärast ütlen mina: „Ons Jumal oma rahwa ära liikunud? Ei milgi kombel. Sest minagi olen Israeli mees, Abraami soost, Benjamini suguharust. Jumal ei ole mitte oma rahwast ära liikunud, mis tema enne on äratunnud,“ salmid 1, 2. Paulus juhib siin edasi tähelepanu, kuis Eliase ajal weel 7000 hinge oli

järelijäänud, kes mitte Paali ei teentnud ja siiski ei teadnud Elias sellest midagi. Siis jatkab Paulus edasi salmides 5--12. „Nõnda on ka nüüd selfinatjel ajal j u g u ü l e j ä ä n u d Jumala armu äravalitsemise järele. On see nüüd armust, siis ei ole see enam tegudest; muidu ev oleks arm mitte enam arm; on see aga tegudest, siis ep ole see enam arm; muidu ep oleks tegu mitte enam tegu. Mis on nüüd? Mis Israel otsib, seda ep ole tema mitte saanud; äravalitsetud on seda saanud, aga teised on kõwaks läinud, nõnda kui kirjutud on: Jumal on neile annud raske uue waimu, filmad, et nemad ei näe, ja kõrwad, et nemad ei kuule, länapäewani. Ja Taawet ütleb: Nende laud saagu kõieks ja wõrgutamise paelaks ja pahanduseks ja lättemaksimiseks neile. Nende filmad saagu pimedaks, et nemad ei näe; ja murra nende seig kõweraaks igal ajal.“ Seepärast ütlen mina: On nemad kornistanud, et nemad pidid langema? Ei paigast mitte. Waid nende langemise läbi on paganatele õnnistus saanud, et paganad Juuda rahwa pidid hooltsoks tegema. Aga kui nende langemine on maailma rikkus ja nende kahju paganate rikkus; kui palju peaks enam see paganate heaks tulema, kui nemad kõik wõtawad uskuda.“ [kui nende arv täis saaks, Saksa keelne tõlge].

Nii tuleb õnnistus paganatele Israeli langemise läbi, aga kui paganad, — metsõlipuu oisad, — heasse õlipuusse sissepoogituna usus seisma ei jää, surtasse neid niisamuti kui esimesigi ära. Salmides 23 ja 24 on tingimine äralangemud Juuda rahwale, et nemad heasse õlipuusse tagasi tuleksiwad: „Sest kui sina [paganad] ühest loodud metsõlipuust oled ära leigatud, ja wastu loodud wiisi heasse õlipuusse sisse poogitud, kui palju enam peab neid. [Juuda rahw.], kes loodud hea õlipuu oisad on, oma enese õlipuu sisse poogitama? Ja neid, kui nad [enam] ei jää uskumata siidamega peab puu sisse poogitama; sest Jumal on wägew neid jälle sisse pookitama.“ Salmid 24, 23. Nende mõlemate salmi lõpuks peab 26. solm loetama: Ja nõnda, (täht. sissepookitamise läbi) kõik Israeli rahwas peab õndsaks saama, otse kui kirjutatud on: Siionist peab ärasteija tulema ja Jakobi soost jumalafarmata elu ärappöörama. 26 salmi teine pool on Jesaja r. 59, 20 salmist wõetud ja kõlab seal nii: Ja lunastaja tuleb Siionile ja neile, kes Jakobi seast üleastumistest ümberpööravad, ütleb Jehoowa.“ Pangem tähele: „Siionile“ ja „neile, kes ümberpööravad.“ Israeli ärakadunud lambad, kellede juure Jee-

sus esmalt saabeli, ei pannud kahjuks oma õnnistust mitte tähele ja said sellepärast kui äraüwanud, uskumata oisad õlipuu küljest äramurtud. Pööravad nemad aga end ja tunnistawad neile surnud Messiat omaks õnnistegijaks, siis saab õnnistus, mis „Juuda pealt“ paganatele üle läks, ka uuesti nende õnnistus olema, ja Jesand saab nende patud ja kõik jumalafarmata olemise Jakobi pealt ärappöörama. Selle Israeli osa peale aga, kes end sissepookitada mitte ei lase, jääb pimedus, ja nimelt nii kaua, kui paganate arv täis saanud on. Salm 25. See lõpeb aga ewangeliomitöö lõpuga ja maailma lõpetusega ära. „Teie ei saa Israeli linnu mitte kõiki õpetades läbi läinud, ennegu inimese Porg saab tulnud. Matt. 10, 13.

Peale tänapäewse aja ei ole juutidele enam ühtegi teist arnuaga. Seitsekümmend nädalat, mis Tan 9, 24 järele neile oli määratud ja 457. aastal enne Kristust a'gasid, on juba 34. aastal pärast Kristust lõppenud, kui Beetru'el Jope linnas nägemine oli, kes Jesand muuseas täskis, nüüdsest ajast peale paganate juure minna. Ap. teg. 10. Juutidele on nüüd õnnistus ainult se'samal moel kättesaadaw, kui kõikidele teistele inimestelegi. Nende rahvusline pimedus jäeb kuni maailma lõpuni nende peale. Rooma 11, 25. Seni, kui „kuningriigi armuõpetust tunnistuseks“ kõigis maailmas kuulutatud on ja Jeesus tuleb, (Matt. 24, 14), nii kaua jääb ka Jerusaleem äratallatu's ehk paljaks. Tan. 9, 26. Arapeasemist leiawad Kristuse tagasitulekul ainult ootjad (Ebr. 9, 28) ja nuhtlust saawad jumalafarmatad. Im. 9, 12—17; 22, 11—12

See näitab meile meie kaise tähtsust. See miljoni hulgaline Juuda rahwa hulk, mis kogu maailmas laialipillatud on, peab niisamuti hoiatatud ja ärapeastetud saama, nii kui kõik teisedgi rahwad. Täna on nende arnuaga, täna sirutab nende Messias, Jeesus Naatsaretist, ka nende järele kae wälja ja kutsub neid enese juure tulema. Matt. 11, 28—30. Wahetpidamata hüüab ta nendele: „See on sind ärarikkunud, Israel, et saa minu wastu, oled pannud“. [„Israel, ja wiid end õnnitusesse; sest su õnnistus on ainult minu juures. Saksa keeles] Osea 13, 3. Jesandale tänu, mõningad neist äramurtuist okstest lasewad endid jälle oma õlipuusse sissepookitada. Wiimased kuulutused Im. 14, 6—12, tungiwad ka nende kõrwu, ja kutsuwad neid, nii kui kõiki teisa, Jumala palwelotta tulema, mis kõige rahwaste palwelotsaks lüüritasse. Jf. 56, 1—8. Järgneb.

KAUA AJA JÄRELE

A. S. Maxwell. (7. järg).

„Tuhat tänu, pr. Brooks! Kui häa teie olete! Teie püüate mulle igal viisil abiks olla. Mõtlen et teie mulle midagi paremat kortli asjus poleks mõistnud ettepanna, kui seda, mis ütlesite. Olen teie ettepanekuga väga nõus.

Järgmisel päeval kõndis pr. Lennuk kurbalt enda kodu ja valmistas kolimise wastu. Mõne päeva festel oli eluruum tühi. Pisar-filmil käisid pr. Lennuk ühes Udaga veel viimast korda tühjades tubades ringi, kus nii palju õnnelikke aegu oli läbielatud. Viimaks astus ta väljaviiva ukse juure, sulus selle aralt — peaaegu pühalikult — enda järel kinni, tundes, et ta sellega ühe tähtsa osa oma elust lõpulisult sulub, elu, millest nii palju häid mälestusi, kuid ainult mälestusi, järele jäänud, mis enam italgit tagasi ei tule. Gespool ootas teda hoopis teistsugune elu, mis täidetud igasuguste muredega ja saladuslike küsimustega.

Wäsinult ja rõhutatud meeleolus tuli ta oma uude elukohta, kuid teda võeti väga soojalt vastu. Soaahjus põles tuli, mille soojus toa õhu koduseks tegi ja maitsew õhtueine oli laual. Proua Brooks näis sõbralikum olewat, kui italgit enne, ja tegi kõik mis võimalik, et enda kätte uuele üürilisele elu mõnusaks ja õnnelikuks teha. Nii möödusid päewad ja kuud ilma et midagi iseäralikku oleks juhtunud. Viimaks koduse wäikse teiseidajaks olid omawahelised mõtteawaldused kadunud Harry kohta.

Ühel õhtul tuli proua Brooks iseäralise tähtsa näoilmega pr. Lennuki turpa ja ütles: „Ma ei tahaks küll enam teie õhturahu rikkuda, aga et mull teile midagi tähtsat teatada on, siis teen seda hoolimata õhtu ajast, kootes et see teie meeleolu pääle hästi mõjuma saab“.

„Mis see küll võiks olla? küsis pr. Lennuk huwitatult“.

„Nii on järgmine: Õhtu eel käis üks sõdur riietes meesterahwas siin ja soowis teiega rääkida, veldes et tema tahta teile midagi teie mehe kohta teatada. Tõelikult wõis tema aga tähtsufeta teateid tuua. Tema oli Harryga ühes rügemendis teeninud ja ta on ka sellest

lahingust osa võtnud kus Harry kadunuks jäänud oli. Pääle nende teadete ei olnud temal pea midagi jutustada.

Ta ütles weel et ta mõned wäikesed asjad kaasa toonud, mis härra Lennuki omandus ja mille kohta tema mõtelnud et need ehk pr. Lennukile hääd meelt valmistada wõiksid. Ta lubas weel täna õhtul tagasi tulla.

Proua Lennuk oli kõige seda karuldase põnewusega pääle kuulunud ja tema näo joontest paistis, et tema iseenele üle walitsemine palju jõupingutust nõudis. Järgneval ootamise tunnil ei paistnud lõppu tulewat. „Kas see sõdur siis tõesti enam tagasi ei tule?“ küsis ta eneselt. Ta oli pea nii ärritatud, kui ootaks ta enda mehe tulekut. Unbes solmweerand üheksa kuulidus ukse koputamine, mis tema tulekut teada andis. Seda paluti proua Brooksi wõdrastetuppa, ja selle järele, kui ta end Dennis O'Bryan'ina oli esitanud, alustas ta oma jutustamist: „Mind rõõmustab väga et lõpeks teid näha wõin“, ütles ta, mõlemi naist.rahwa kätt pigistades. Meie töötasime lahingusse minnes wastastikku et juhtumisel, kui meid kumbagi õnnetus peaks tabama, meie sellest esimesel wõimalusel ehk puhkusele saamise korral eneste omaksetele kätte peame teatama. Minul on alles täna selleks esimene wõimalus. Ma oleksin juba ennem teie juure tulnud, kuid et teie enda elukohta muutnud olite, wiitis teie uue elukoha otsimine aega.

Nüüd olen ma Fin ja, teades et see teid huwitab, tahaksin teile jutustada mida mina temast tean.

„Meie asustasime ühel ajal senna wäeosasse teenistusesse ja saime peagi sõpradeks. Siis jõudis kord see õhtu kätte, mil ühe suurema pääletungimise wastu ettewalmistati, mis järgmisel päewal pidi ettewõetama. Ma mäletan seda weel väga hästi.

Teie mees sai seda kuuldes väga tõsiselt ja ütles et temal olla eelaimdus, et järgmisel päewal temale kindlasti midagi juhtuwat.

Tema lugus Piibelt ja palwetas mitmel korral.

Selle päewa õhtul rekis ta oma Piiblist ühe lehe wälja, millel ühele salmile jooned all tõmmatud olid. Ta andis seda mulle sel-

Iets, et kui temaga midagi peaks juhtuma, siis mina peaksin selle lehe teie kätte toimetama. Siin on see leht.

Ta awas oma rahatasku, wõttis säält ühe kottukeratud lehekese ja pildi ning ulatas nad pr. Lennukile. Pildi pilemalt waatlemise järele heitis ta wiimaks ka pilgu lehe pääle. See oli Jesaja raamatust wäljarebitud ja sisaldas osasid 42 ja 43 päälitist. Ta waatles allajoonestatud kohta kus juures temas iseäralik tundmus maad wõttis.

Need sõnad olid hõbe-seinasalmi sõnad, mis kord tema minewases kodus olnud.

„Kui sa weest läbi lähed, olen mina sooga, ja kui sa jõgedest läbi lähed, ei pea nad mitte sind ära uputama; kui sa tules käid, ei pea sa ära põlema ja tuleleek ei pea mitte sind kõrwetama...“

Et sa mu meelest kallid oled, siis oled ja auliseks saanud ja mina armastan sind...“

Neid lauseid lugedes ei rääkinud ta sõnagi ja sõdur jatkas oma jutustamist.

„Tõesti on, et ma ilalgi kedagi nõnda palju Piiblit uurima pole näinud, kui tema seda tegi. Ma ei mõtle seega mitte ainult seda õhtut, waid tema luges alati Piiblit. Tema armastas loetud ainet üle ju ka teistele jutustada; ka mind on tema peaaegu ümberpööranud, seda pean ma üttelema. Tuli järgmine päew ja see sai meie saatuslikuks. Meie tungisime selle päewa hommikul wara pääle ja mõtlesime, et see meile õnnestab. Kuid wastutaluletungimine oli meist tugevam ja meie olime sunnitud taganema ja põgenema. Rõige halvem oli wael see, et meie lahinguliini keskelt asusime. Ühes teistega hakkasime ka meie enestele taganemise teed otsima, kuni õnnetusiks üks suuretuli kuul meie läheduses lõhles. See wirutas mind mitu meetrit eemale ja kui ma mõne aja pärast ulmastusest ülesärlasin ja ümberwaatasin, siis oli igal pool minu läheduses waenlase wägi. Siiski läks mulle weel imelikul wiisil korda põgeneda. Ja Jumal olgu tänatud, see oli üks tõeline ime, et ma weel terve nahaga enda kaewikuteni jõudsin.“

„Aga mis sai siis minu mehest?“ küsis proua Lennuk. „Kas teie teda enam ei näinud?“

„See on juhi see, mida ma tahetsen“, wastas sõdur.

„Soomiskiis küll wäga, et ma tema üle midagi kindlamat teile wõiksin öelda, kuid kahjuks on see mulle wõimata. Alates sellest filmapilgust kuni tänaseni ei ole mina teda näinud ega ka midagi temast kuulnud.“

„Aga mis on teie isiklik mõte tema kohta? Kas teie mõtlete et ta tingimata surunud on? Kas ei olnud teie arwates mingisugust võimalust elusjäämiseks?“

„Baewalt wõiksin seda küll oletada. Mina ei wõiks seda mitte mõista, et keegi selle pommi lõhkemise kohta lähedusel oleja oleks wõinud elusse jääda; kuid siiski pean mõtlema et mina säält eluga ära pääsesin.“

Terwe tunni jookkus pani proua Lennuk sõdurile mitmesuguseid rist-küsimusi ette, isegi niisuguseid, mis igale kohtunikule au oleks teinud, kuid kõik jäi endiselt selgusetaks. Tema tutwuses nende läbirääkimiste kaudu kaitse-krasawides olejate elu-oluga kuid ei saanud midagi kindlat oma mehe kohta teada. Ta tundis end selle järeldusel küll wähe pettunud kuid siiski oli see kõnelemine temale teatud mõddul lootusekiireks saanud, mille heik eemalt kumama ja walgus suurenema näis. Küllaline lahkus peagi ja lubas järgmisel puhkeajal jällegi külastada ja uudiseid jutustama tulla, kui temal neid leiduma peaks, mis pr. Lennukisse puutuwad.

Kui majarahwas jällegi üksi olid jäenud, kordasid nad weel kord pea kõik sõduri poolt teatatud mõtted ja mõtlesid kõik võimalused läbi mis kas asjaolu poolt wõi wastu kõnelesid.

„Mida mõtlete teie selle kohta?“ ütles proua Lennuk?

„Pea selle sündmuse algusest pääle on mulle ikka see mõte olnud et wõimalik on, et teie mees weel elab. Telegramm, miska tema surmast teatati, oli mulle wäga kindlusetu, mida mitmet moodi wõis mõista.“

Teated, mida tänane küllaline meile tõi, kinnitasid weel enam minu mõtteid. Muidugi tean ma, et senna wastu wõib paljugi öelda. Wõõrastaw on ju et teie kogu selle aja jooksul ainsamatki teadet temalt pole saanud. Kui ta elus oleks, siis oleks ta kindlasti teile teateid saata püüdnud. Need on aga minu waated ja teil et tarwitse ju neile palju tähendust anda, kuid minu mõte on, et ta raskesti haawatud on saanud, peaaegu surmani, aga et ta ikka kuidagi ja kusagil elusse on jäenud.“

„Kas teie tõesti seda usute?“ hüüdis proua Lennuk, end toolil ettepoole kumardades. „Kas teie usute, et ta ehk ühel päewal wõib tagastulla?“

Mina uskusin et ma teda enne Kristuse tulekut näha ei saa; aga, oh kui suur rõõm oleks teda weel siin näha!“

Lõpp tuleb.

Terwis, kasinus

Peawalu ja selle põhjused

Peawalu on sagedane kõneaine rahwa seas, olgu see kodu ehk seltskonnas wiibides. On raste peowalu kannatada ja sääl juures hääs meeleolus olla. Lühidalt peawalu ei ole ühelegi armsaks külaliseks ja isitud, kes selle all sagedasti kannatawad, on tõelise koastunde ja awitamise wäärilised. Millest aga tuleb peawalu? On olemas mitmetaolisi peawalu ja mitmesugused põhjused tema tekimiseks.

Kui sellegil peawalu on, siis on kõige enne tähtis selle põhjust kindlaks teha. Ainult wähesed teawad, kui palju on haiguseid, mis eneste olemasolu peawalu läbi tunda annawad. Seda peawalu, mis mõne pähe löödud hoobi järelduusel tekitab, on lerge seletada. Kuid seda wõime kindlasti teada, et iga teistsugune peawalu sellest tekitab, et meie õrna teha mehantiisuni rife on tekkinud. Sellepärast peab peawalu korral kohe selle põhjust teada saada püütama. Kui ei mõisteta ise selle põhjust kindlaks teha, siis kutsutagu kohe asjatundja kohale, nimelt mõni arst. Enamjagu peawalu seltsifid wõib kohe kõrwaldatud saada, niipea kui nende põhjused on teatawaks saanud. Wäga tähtis on peawalu põhjust teada saada, sest peawalu on selle hoiatumärk, et maad wõtnud haigusel saawad tõsisemad järelduused tulema, kui mitte eluwiihides muudatusi ette ei wõeta. Et kindlaks teha, millest maad wõtnud peawalu on tekkinud, peab iseäranis walu wiisi ja kohta, päewaaega, millal walu tuntakse, ja kõiki teisi awalduwaid märksid tähelepanna.

Mis walu awalduswiisidesse puutub, siis wõib see pakitsew ehk tuim wõi jäleegi krambisarnane äge olla, see on reeglipärase wahaeegade järele ilmuda ehk wõib olla meie liikumise ja seisukorra läbi mõjutatud saada. Pakitsew peawalu tähendab sagedasti et kõht liiga täisöödud on; on liiga palju proteiini, tärklist wõi suhkurt tarwitatud, annab peawalu seda warsti tunda. Pakitsew peawalu wõib ka liig suurest wererõhumisest, ilma ehk ühes seedimisriketega, tulla.

Üge, krambitaaline peawalu tähendab erigutawa haiguse pääle. Peas awalduwa walu asukoha kohta oleks ütelda, et walu wõib üleüldiselt ehk jälle kohati awalduda, peaaegjalikult otsaes. Sagedasti tuntakse walu filmade umbruses, n'mest kui filmakoopa umbrus külmetamise tagajärjel haigeks on jäänud. Niisugused walud on harilikult hommikul ülestõustes itka ägedamad, mis sellega seletatam, et õõnsused pääle ülestõusmise filmadest kõrgemale jääwad ja nõnda parmini tühjendatud saawad. Niipea kui tühjendus nina koopa kaudu on sündinud, jääb walu vähemaks.

Walud wõib aga ka pea tagumises wõi ülemises osas tekkida. Neeruhaiguse korral wõib peawalu otsaeses wõi kullataguses awalduda. Peaaju paisete ja paistetuse korral, kõrwaõulme naha wõi kõrwataguse luuosa haigeksjäämise korral on walud ainult ühel poolel.

Walusid ja tundelikkust lihassetes ja piha soontes, ei lohi mitte peawaluga wahetada. Peawalu, mis ülesõit misuguse peaaju haigusega ühenduses, on harilikult kestew, muutub õhtul halwemaks ja wõib haige õõsel ülesäratada. Kui hommikul ülestõustes peawalu tuntakse, siis tuleb see sagedasti sellest, et tuba õhuwaene ehk jällegi liiga soe oli. Õhtune peawalu on tihti walmutöö liig pingutuse ja filmade liiga wäsitamise tagajärg, iseäranis siis, kui walguse murde rikked olemas. Hääd prillid wabastawad sagedasti waludest, mis sel põhjusel tekkinud. Lühidalt, on olemas palju peawalu põhjuseid. Kõige enne on peaaju haigused, filmade, nina ja kõrwide haigused, mis kõik peawalu sünnitawad. Siis on ka weel mürgitamise läbi tekitatud peawalu, mis paha õhu, mürgilise gaasi, seedimisrikete, alkoholi ja nikotiini tarwitamise järelduusel ilmub.

Ka on weel enam ehk vähem kroonilisi haiguseid, ehk küll need haigused harilikult juba kaunis edenenu on, enne kui peawa'u

Noorsoo osakond

Bois kui Rideon

Kohtum. 6.

Üks poisikene, kes Lõunamere saarel mis-
sioonikoolis käis, kuulis enda kooliõpetajat
jagedasti neist rumalustest ja pattudest, milles
nende wanemad end süüdlaseks teinud, rää-
kiwat, kumardades puu ja kivi kujufesi pida-
des neid jumalateks. Tema ei teadnud selle-
pärast esialgu kumba ta uskuma pid', kas
oma kooliõpetajaid või wanemaid. Et otsusele
jõuda, kas kujufestel-jumalatel tõesti inimese
üle võimetus on, nagu wanemad seda õpeta-
nud, tegi poisikene otsuseks kord ühte kuu
tulde wisata ja ärapäletada püüda, et nõnda
nende wäe kohta selgusele jõuda. Kui nüüd
poisikene oma wanemate äraolekul enda plaani
teostama tahtis hakata waldas teda arusa-
mata hirm nii kujude kui ka wanemate eest,
kes kujufid austasid. Enda õbituses nõmitas
ta ja palus kristlaste Jumala poole nagu jeda
koolis õpetatud, et Jeesus aitaks nende maja
kujud si puhastada, nagu jeda kord Rideon
tegi. Pääle palwetamise, mis orglikult oli
tehtud, heitis ta, täis õudseid aimdusi, esi-
mese kujufese tulesse ja jäi põnewalt midagi
üleloomuliku awaldusmärki ootama.

Imestuseks nägi ta, et kujufene ära põles
ilma et vähematti wastupanu oleks ilmuta-
nud. Seda nähes sai poisikene julgust ja kan-
dis kõik jumalakujufesed tulesse, mis weel
majas leidus.

Kui nüüd kõik möödas oli mõttes poisi-
kene hirmunult wanemate koju'uleku pääle,
kes teda wist küll kujufeste põletamise pärast
nuhtlema saawad, ja põgenes ära metsa.

Oma nõutuses palwetas ta jällegi taewa
Jumala poole, et Jumal temale kannatust
annaks kõike, mis tulemas, rõõmuga tunda ja
et tema wanemad wõiksid taewa Jumala
tundmisele jõuda.

Ja waata, kui ta weel nõnda hirmunult
palwetades põlwitas, säält tuliwadki tema
wanemad ühes misjonääriga, keda nad enese
kurwastuse mõjul üles otsinud ja nüüd olid
kõik rõõmsad, et nad poisikese üles leidnud.
Rõõmustades et nad poja ülesleidsid, unus-

tasid nad enda kujufeste kahju; Jumala Waim
oli aga selle poisikese sees maad leidnud ja
ta sai oma wanematale tõe tee näitajaks,
kes neile ebajumalate teenimise tühjuse sel-
geks tegi. Sellest sündmusest mõjutatud
haldas ta tõesti wanemate üst kujufeste sisse
kõi uma ja nad pöörasid end tõelise Jumala
poole.

Wäikesest kujudehäwitajast sai ewangellumi
jutlustaja ja tema läbi sai Jumala abiga nii
mõnegi onnikene ja süda kujufestest wabas-
tatud.

Noored, kes teie kristlikul maal ja kristli-
kute wanemate majas elate, ka teie wanemate
majas on, sellest hoolimata, et need nähta-
wad ei ole, palju kujufesi, mida kõrwal-
dada tuleb.

Seda wõite ainult Püha Waimu tule läbi
korda saate, mille teostamiseks noorte mõju
iseäranis kohane.

„Laste lapsed on wanemate kroon ja laste
ilu on nende wanemad.“

Wäikesed patud

G. B. Thompson.

Kristlase wõiduelu takistatakse enamasti
wäikeste nii salajate kui awalikute pattude
läbi. Selle juures langewad paljud. Nemad
ei jäta maha salajaid pattufid, mis neile
Jumala Waimu poolt näidati ja mis nende
südametunnistust wewasid. Iga selgeks teh-
tud patt, mida Jumala Waim hufka mõistab,
olgu ükskõik kui wäikene, see saab Püha Waimu
jõudu nõrgestama ja hingelt wõidu wõima-
lusi riisuma, mida Jumala sõna idutab. Kui
see patt elus edasi püsima jääb, siis wõib ta
ifegi teistele hingedele wõrgutusets saada.

Tark mees kinnitab meile et just wäikesed
rebased wiinamäe ärarikuwad Usem Saul 2,
15. See põhimõte on ka kristlikus elus maksew.

„Ühes paigas oli kord tore tammepuu;
see oli suur, ilus ja tugew. Tuuled katsusi-
wad teda maha paisata, aga mida enam nemad
tema sisseid kaswe paenutasiwad jeda tuge-
wamaks läksiwad nad. Päike paistis kõige

kuumusega tema peale ja püüdis teda kõigest jõust häwitada. Kuigi tema lehed sügisel maha langevad, tulivad igal kewadel uued ja värsked asemele.

Külm kaisus pragude wahelt sisse pugeda ja sel wiisil seda puud kogu tema pikkuses lõhkuda, kuid ei suutnud midagi muud teha, kui puu koort krobelselts muuta.

Lumi püüdis teda mätta, wihm uputada, maapõhi kuiwas ära mõeldes seega tema juuri rikkuda; ka teised puud püüdsiwad teda enda asemelt tõugata. Kuid siiski teisis see tugew tamm nii juwel kui talwel kindlasti omal paigal.

Uhel päewal pääsis aga wäikene ussitene puu südamelähedusesse. Senna jättis ta enda munad ja suri. Warsti oli munadest sagine nud usse juba mõni tosin Need valmistasiwad endale käigu sügawamale puu sisse ja jätsiwad enda munad sinna ning suriwad samuti. Nõnda kestis see itta edasi kuni puu südamest ära oli söödnud ja tühi wäline osa puutuwest järele oli jäänud.

Siis langešiwad ossad üks teise järele maha. Juured kuiwasiwad, lehed närtsiwad; et tulnud enam uusi asemele. Külm ja jää lõhustiwad tüwe lõpuni ära. Wiimaks murdis tuul selle puu maha ja ta tõdunes enda närtsinud lehtede keskel ära.

Suurim waenlane ei olnud puule mitte tuul, wihm, päikene ega lumi, waid wäikene ussitene, seda ta enda südamesse oli tungida lastnud — nõnda siis sijemis waenlane.

Kas ei ähwarda ka meie elupuud jarnased sijemised waenlased, mis meie südant rikkuda püüawad? Jumala sõna ütleb: „Hoia oma südant enam kui ühtegi muu asja, sest temast tuleb elu wälja.“ Põhjus, mikspärast patul sagedasti meie südames wiibimiswõimalus on, on see, et meie ilmalikke asju enam kipume armastama, kui jumalikke ja ülekohtu enam armastame, kui õigust. Tarf Salomon aga ütleb: „Õigus tõstab rahwa kõrgeks; aga patt on rahwale äratõukjaks.“ Et selle hädaohule wastu seista, selleks peame Kristusele südames maad andma ja tema saraatselt õigust armastama ning ülekohtu wihkama, ja seda kõigewähemalt asjast alates.

„Mu poeg! ära unusta mitte minu käsutust ära ja ju süda pidagu mu käsutist meeles. Sest need lišawad sulle päewade pifendamist ja eluaastaid ja rahu. Ta on elupuuks sulle, kes temast kinni hakkawad ja kes temast kinni peab, t. d. ta tuleb õndsaks tiita“. Op. s. 3, 1. 2. 18.

W. Johanson'i tõlge.

Meie aja noorsugu

„Seltsamal päewal peawad ilusad neitsid ja noored mehed janu pärast ära minestama“. Amos 8, 13.

Noorsool on raske pikemat aega tõsine olla; ta on elurõõmus ja seda sagedasti wäga mõtlemataalt. Noorusaeg on lootuse aeg paremate aegade ja paremate asjade pääle. Noorsugu tunneb igatsust lõbustuste järele — millegi järele, mis meelewastased juhtumised, hädaohud ja libedused ajutiselt eemale peletab.

Noorusaeg ei taha midagi surjadest aegadest teada, sellepärast haarab ta kõige selle järele, mis neile wõimaldab tõsiseid ja hädaohulikke asju unustada. Noorsugu mõleb et eelolewal eluajal weel küllalt aega on elu tõsisemaid asju läbi kaaluda. Kuid paljudele ei saa neid hilisemaid päiwi üleüldse osaks. Eelnimetatud näljahäda saab kord maad wõtma nende noorespõlwes ja see tabab noorsugu kõige raskemini.

Brögusaaja noorsugu peab neid asju ja olufordi arwelewõtma, et meie iseäralisel tõsisel ajal elame. Tõesti tuleb kord aeg kus wõimline nälg maad wõtma saab.

Meil saab siis weel küll piibleid olema aga Sõna on siis ilma ärapäästwa jõuta. Kristus on siis Ülempreestrina ja Wahemehena pühast paigast lahkunud, Jumala Waim saab siis maa päält ärawõetud olema ja ka armu uks on siis juba kinni. Siis saab ülesärkamine ja hooltsaksamine hilja olema. Prohwet ütleb et neitsid ja noored mehed saawad ette valmistamata olema. Noor olla on suur eesõigus. Kui sagedasti igatseme tagasi nooruspäiwi. See on wabaduse, walitu ja alusepaneku aeg.

Kuid ühes sellega on ka wäga tõsine asi meie päiwil noor olla, see on, et meie ilma teadmata wõime saatana wõrkudesse sattuda; see tähendab, et meie wõime kergesti selle maailma auust ja hiilgusest pimestatud saada ja see läbi wõimoluse kaotada meie aja tähtsust tundmasti; see on et meid walmisolematuse hädaohut wõib waritseda kui walmilist näljahäda algab — kui armu aeg lõpule jõuab Noorsugul awagu Jumal sinu silmad ja mõjutagu sinu tunnete pääle, et ja walwel olešid.

Nooruse aastates wiibijaid ähwardab hädaohut iseäranis wiimasel ajal, mil „neitsid ja noored mehed peawad janu pärast ära minestama“.

Peawalu ja selle põhjused.

Algus w. lht. 141.

fenna juure seltsib. Teatud palawikud ja külgehaakamised wõivad peawalu tekitada. Nõndanimetatud funktsiooniliste peawalu põhjuste seas olgu weel merehaigus, mõnikord wäiklane ja rõhuw kübar wõi kitsas krae, nimetatud.

Wõiks weel väga palju peawalu üle kirjutada, aga peasi on et peawalu on hoiatus, märguandmine, mida täheleparemata ei wõi jätta. Peawalu on aga alati märguandmine ja seda ei pea mitte haigusena rawitsetama.

Zoomulikul wõidakse ju kergesti apteeki jooksta ja peawalu rohtu küsida.

Tarwitseb ainult mõni aeg kufagil apteekis wiibida ja kuulata, kuidas kümnend inimesed arstirohtu küsivad, öeldes: Mull on peawalu; kas Teie ei wõiks mulle selle wastu mõnda mõjuwat rohtu soowitada? Eht jälle: Undke mulle ruttu mõned pulbrid peawalu wastu. Müütoja esitab siis terve tofina mitmesuguseid peawalu rohtusid, milledest kõik peawalu äraarstiawat, mõni rohi poole tunni jooksul, mõni weel enne, kui jõutakse apteegist wäljaastuda.

On tõesti arstirohte, mis lühikeseks ajaks peawalu kõrwaldawad, aga niisuguste wahendite sagedane ja ülemäärane tarwitamine on juba mitmele surma toonud. Wäga tihti saab peawalu siis, selle asemel et terweks arstitud saada, ainult ärasumbutatud ja haigus, mille märguandjaks peawalu oli, suureneb kuni see wiimaks hädaohtlikuks haigusiks wäljaareneb.

Zialgi ärgu jäetagu peawalu hooletusesse. Kui ei wõida peawalu korrapärase harjumuste ja ettevaatusega söömiswiisides, magamistoa, äri wõi töökoja hästi õhutamise ja n. e. takistada, siis on kindlasti midagi terwise juures korratutes.

Mindagu siis kohe mõne tubli arsti juure et tema peawalu põhjuse kindlaks teeks. Kui põhjus on kõrwaldatud, kaob peawalu isenesest.

„Tõe Sõnumi“ aastakäigu hind on 180 m.
Üksik nr. maksab 15

Taewane „raadio“

Raadio leidmine on meile waate niisugustes loodusesaladustes wõimaldanud, millest enne ühelgi inimesel aimu polnud.

Riitid on wõimalik nõrka inimhealt sajad ja tuhanded kilomeetrid kaugele saata, ja seda igale poole selles piirkonnas, kus ainult wastuwõtte aparat olemas. Kõlalained woolawad igale poole ja neid ei peata ükski takistus waid nad tungiwad kõigist seintest läbi, olgu need puust, kivist, wõi teistest ainetest. Wõimalus nõnda healt edasi saata on ilka ja alati olnud, ainult seda ei olnud inimestel teada ja neil puudusid sellekohased saate- ja wastuwõtte abinõud.

See tõeasi juhib meie meeli väga pühalikule mõtte pääle, mis igale Jumala ja tema sõna uskujale ülitähtis. Kõik meie sõnad, mida enda elu ajal räägime, kantakse Jumalast featud healekõla edasikande teel ilmaderuumist läbi Jumala aujärje juure, kuhu Kõigewägema walitsemise juhtnõõrid koondatakse ja sääl iseseiswal, looduslifel teel ülesmürgitakse. Nagu siin wõimalik on gramafoni platele inimese healt ülesse märkida ja pea pitrita oja leikwusel asal hoida, nõnda on ka taewas kõik sõnad ülesmürgitud, mis iga inimene on rääkinud.

Iga sõna mida meie, alates eneste elu algusest, oleme rääkinud, on sääl ülesmürgitud. Sääl on kõik hääd ja halwad sõnad ülessekirjutatud. Wõimata on millelgi kaotfi minna, midagi salata. Olid need hääd, õnn meile; olid need aga kurjad, siis saawad nad lõputohtus meie wastu tunnistama.

Jumala Boeg, kes teadis, et taewas kõik sõnad ülesmürgitakse, ütles: „Aga mina ütlen teile et inimesed peowad aru tegema kohtu päwal igastühhest tühjast sõnast, mis nemad on rääkinud. Sest sinu sõnuist peab sind õigeks mõistetoma ja sinu sõnuist peab sind hukka maistetama“. Matt. 12, 36. 37.

Siin peame end kõik süüdlastezs tunnistama; sest väga palju on niisuguseid sõnu meie huultelt tulnud mille põhjal wõidakse meid hukka mõista.

Uuele maale saawad aga ainult need, kelle „suust ei ole kawalust leitud“. Jlm. 14,5.

Kuidas peakime sellepärast igal pool olema ja mida rääkima?

Wäljaandja: 1895 a. asutat. 7 p. Adw. Gesti Siit. Tellimised kui ka rahasaadetused saata Martha Kaba'le Merepuiestee nr. 14-a Tallinnas.

Wastutaw toimetaja: M. Wärengrub, Posti tän. nr. 48, kort. 5, Narwas, kuhu kaastõõd tulewad saata. D-U. „Narwa Kirjastusühjuse“ trükk, Narwas. 1924.